

– для суперечок, які не мають принципового значення для справи;

– для висловлювань на адресу інших учасників судових дебатів;

– для повторення вже сказаного.

Таким чином, на сьогоднішній день законодавче обґрунтування часового обмеження проведення судових дебатів не є чітким та містить колізії законодавчого регламентування судових дебатів в аспекті часових рамок, оскільки згідно ч. 7 ст. 193 Цивільного процесуального кодексу України суд першої інстанції не вправі обмежити

тривалість промов, а згідно ч. 5 ст. 304 Цивільного процесуального кодексу України послідовність виступу в дебатах є такою ж, як і послідовність виступу з поясненнями, але, на відміну від пояснень, тривалість виступу в дебатах може бути обмежена визначеним апеляційним судом проміжком часу, рівним для всіх учасників дебатів.

Отже, жодна особа, крім головуючого судді, не має права зупинити промову учасника чи будь-яким іншим способом обмежувати його промову у часі. Але за певних обставин суд все ж таки має право зупинити виступ і надати слово іншій стороні.

ЛІТЕРАТУРА

1. Цивільний процесуальний кодекс України : Закон України від 18 березня 2004 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1618-15>.

2. Коломієць Ю. Дебати під час розгляду цивільних справ у суді першої інстанції / Ю. Коломієць // Юридичний вісник. – 2015. – № 1. – С. 256–260.

3. Колюх В. В. Судова реформа в контексті конституційних змін в Україні / В. В. Колюх // Прикарпатський юридичний вісник. – 2016. – Вип. 1. – С. 50–54.

4. Крусян Р. А. Судова влада в Україні : характеристика етапів реформування / Р. А. Крусян // Право і суспільство. – 2016. – № 2. – С. 14–20.

5. Кулик С. В. Історико-правові аспекти реформування судової системи України / С. В. Кулик // Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України. – 2016. – № 1. – С. 16–20.

6. Шульга Л. В. Теоретичні та практичні аспекти захисної промови як засобу психологічного впливу в умовах судових дебатів / Л. В. Шульга // Правничий вісник Університету «КРОК». – 2012. – Вип. 13. – С. 263–266.

УДК 347.23

ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ НЕПРОЦЕНТНИХ ПЛАТЕЖІВ У КРЕДИТНИХ ВІДНОСИНАХ

PROBLEMS OF LEGAL REGULATION OF NON-INTEREST PAYMENTS IN CREDIT RELATIONS

Бабаскін А.Ю.,

к.ю.н., старший науковий співробітник

відділу проблем цивільного, трудового та підприємницького права

*Інститут держави і права імені В.М. Корецького
Національної академії наук України*

У статті автором розглядаються проблеми правового регулювання непроцентних платежів у кредитних відносинах, зокрема проблеми застосування в кредитних відносинах комісій та компенсацій, включаючи застосування кредитодавцями так званих «прихованих комісій». На підставі проведеного автором аналізу чинного законодавства, практики використання кредитодавцями непроцентних платежів у кредитних відносинах автором запропоновано внесення змін до чинного законодавства України.

Ключові слова: кредит, кредитний договір, проценти, комісії, компенсації.

В статье автором рассматриваются проблемы правового регулирования непроцентных платежей в кредитных отношениях, проблемы применения в кредитных отношениях комиссий и компенсаций, включая применение кредитодателями так называемых «скрытых комиссий». На основании проведения автором анализа действующего законодательства, практики использования кредитодателями непроцентных платежей в кредитных отношениях автором предложено внесение изменений в действующее законодательство Украины.

Ключевые слова: кредит, кредитный договор, проценты, комиссии, компенсации.

In the article the author considers the problems of legal regulation of non-interest payments in credit relations. These problems include the use of commissions and compensation in lending relationships, including the use of so-called «hidden commissions» by lenders. On the basis of the author's analysis of current legislation, practice of using non-interest payments in credit relations by lenders, the author proposed to introduce changes to the current legislation of Ukraine. In particular, the author proposes to establish in the Civil Code of Ukraine the rules according to which the establishment in a loan agreement of the borrower's obligation to pay any payments to the creditor (commissions, other non-interest rewards, compensation) that are different from interest on the loan is not allowed. Other may be prescribed by law. The above limitation does not apply to the remuneration for providing the borrower with related services related to the provision of a loan to the borrower, as well as commissions and indemnities established on loans provided by the lender through lending to the borrower's account. The author also proposes to recognize the nullity of the terms of the agreements entered into between the lender and the person providing the related or additional services to the borrower and included in the list of the creditor (if any) as to the distribution between such person and the lender in any form of cash remuneration received by such person from the borrower and so on.

Key words: loan, loan agreement, interest, commission, compensation.

Характеризуючи відплатність кредитного договору, слід звернути увагу на те, що в Україні при кредитуванні позичальників, окрім процентів, кредитодавці активно використовують непроцентні платежі (комісії, компенсації). Як вказує А. Турбанов, у банківському співтоваристві

давно склалась практика «розбивати» ефективну (реальну) процентну ставку за споживчим кредитом на дві, а то і більше складові. Це проценти за користування грошовими коштами, а також додаткові платежі і комісії як одноразового, так і періодичного характеру (одноразова плата за

розгляд заявки на видачу кредиту, комісія за видачу кредиту, комісія за відкриття позичкового рахунку, щомісячна комісія за ведення банківського поточного або позичкового рахунку та ін.) [1]. На аналогічну ситуацію, що склалося на ринку банківського кредитування в Україні вказує Ю. Павлишинець [2].

Комісії та компенсації кредиторів можуть мати різну правову природу. О. Іванов зазначає, що проценти є частиною ціни кредитного договору, яка є грошовою винагородою (платою) за часове використання суми кредиту (наданого банком капіталу), залежить від строку використання кредиту і відшкодовує відплатність кредитного договору; додаткова виплата (комісія за видачу або надання кредиту, комісія за відкриття позичкового рахунку і комісія за обслуговування кредиту) одноразово стягується банком при виплаті позичальнику суми кредиту, є частиною ціни кредиту, яка не залежна від його строку; комісія за дострокове повернення кредиту є компенсацією витрат банку, викликаних недоотриманням банком процентного доходу, додатковими операційними витратами і реінвестування; комісія за розгляд кредитної заявки у разі, коли вона стягується банком без подальшого надання кредиту, є винагородою за консультацію споживача про порядок і умови отримання кредиту за договором відшкодувального надання послуг; комісії за розрахунково-касове обслуговування, внесення/отримання готівкових грошових коштів в касі банку (чи банкоматі) є винагородами за договором банківського рахунку [3]. На думку Л. Новосолової, незважаючи на те, що комісійні платежі встановлюються переважно у процентах, вони за своєю природою є платою за послуги, а не платою за користування грошовими коштами [4, с. 114]. Стосовно правомірності застосування комісій та комендацій в кредитних відносинах думки вчених різняться. Л. Єфімова вважає, що у законодавстві немає заборони на використання форм оплати кредитних послуг банків, що відмінні від процентів [5, с. 95]. Аналогічної позиції дотримується В. Янишен, який вважає, що, крім обов'язкового встановлення процентів у кредитному договорі, також може бути передбачена (необов'язково) комісійна винагорода за одержання кредиту, яка сплачується, як правило, одноразово при видачі кредиту [6, с. 551]. На відміну від вказаного, В. Погребняк вважає практику стягнення комісії за надання кредиту необґрунтованою [7, с. 122]. В цілому можна констатувати, що значна частина науковців схильється до можливості встановлення комісій, компенсацій в кредитному договорі, виходячи з принципу свободи договору (ст.ст. 3, 627 ЦК України), але в багатьох випадках критично не аналізує питання, за що саме мають сплачуватись такі комісії, компенсації.

Ведучи мову про регулювання комісій у законодавстві, слід зазначити, що у 90-ті – поч. 2000-х років їх застосування ґрунтувалось на нормах Положення Національного банку України (далі – НБУ) «Про кредитування», затвердженого постановою Правління НБУ від 28 вересня 1995 р. № 246 [8]. Із набуттям чинності ЦК України їх застосування традиційно обґрунтовується дією принципу свободи договору (ст.ст. 3, 627 ЦК України). Масове застосування кредиторів останніх на практиці не залишилось поза увагою законодавця. По-перше, ст. 53 Закону України «Про банки і банківські послуги» встановлює для банків заборону встановлювати розмір комісій на рівні нижче собівартості банківських послуг в цьому банку. По-друге, Інструкція з бухгалтерського обліку кредитних, вкладних (депозитних) операцій та формування і використання резервів під кредитні ризики в банках України, затверджена Постановою Правління НБУ від 27 грудня 2007 р. № 481 [9], встановлює правила бухгалтерського обліку з відображення комісій, отриманих банками при здійсненні кредитних операцій. По-третє, раніше діючі Правила надання банками України інформації споживачу про умови кредитування та сукупну вартість кредиту,

затвержені постановою Правління НБУ від 10 травня 2007 р. № 168 [10], передбачали можливість отримання банками певних комісій зі споживачів при здійсненні споживчого кредитування.

Закон України «Про споживче кредитування», визначаючи поняття «загальні витрати за споживчим кредитом», також передбачає можливість сплати споживачем комісій за додаткові та супутні послуги кредитодавця та кредитного посередника, за їх наявності (п. 4 ч. 1 ст. 1 Закону). У свою чергу Додаток № 2 до Правил розрахунку банками України загальної вартості кредиту для споживача та реальної річної процентної ставки за договором про споживчий кредит, затверджених Постановою Правління НБУ від 08 червня 2017 р. № 49 [11] («Таблиця обчислення загальної вартості кредиту для споживача та реальної річної процентної ставки за договором про споживчий кредит») також містить пункти 7.1 – 7.4, які передбачають можливість сплати споживачем банку наступних комісій: а) комісія за ведення рахунку; б) комісія за касове-розрахункове обслуговування; в) комісія за надання кредиту; г) комісії за інші послуги банку.

З наведеного переліку викликає питання комісії «а» та «в». На наш погляд, оскільки Таблиця окремо визначає комісію за касове-розрахункове обслуговування («б»), під яким розуміють комплекс розрахунково-касових банківських послуг, що надаються клієнту на підставі договору банківського рахунку (ст. 1066 ЦК України), виникає питання, про яке ведення рахунку йде мова в пункті «а» Таблиці. Цілком обґрунтовано можна припустити, що мова йде про ведення банками так званого «позичкового рахунку», який останні ведуть на вимогу діючих правил бухгалтерського обліку. Яка саме супутня послуга надається банком при видачі кредиту, що є підставою для сплати комісії «в», можна тільки гадати. Прикладом такої комісії є комісійна винагорода за обслуговування кредитної заборгованості за кредитом, наданим позичальнику [12].

Традиційна суперечливість нормативно-правових актів щодо застосування комісій має своїм наслідком визнання відповідних умов кредитного договору недійсними [13; 14]. На наш погляд, недійсними можуть бути визнані більшість комісій, які сплачуються за дії кредитодавця, що відносяться до предмету такого договору або виконуються кредитором на вимогу публічно-правових норм (наприклад, ведення позичкового рахунку). Зазначенні судові рішення, як правило, виносяться судами на підставі норм ст. 18 Закону України «Про захист прав споживачів». Зазначимо, що аналогічна практика має місце і в європейських країнах (наприклад, Німеччині). У вказаній країні через застосування § 307 ГЦУ може бути визнана недійсною умова про сплату непроцентної винагороди за кредитом в наступних випадках: банк стягує плату за дію, що не є самостійною послугою; банк, надаючи послугу, виконує обов'язок, встановлений законом; банк здійснює виконання дії не в інтересах клієнта, а у власних інтересах [15].

З приводу ж посилань на законність застосування комісій на підставі принципу свободи договору слід зазначити наступне. По-перше, умови кредитних договорів в українських банках, як правило, стандартизовані. Прикладом цього є Загальні умови надання банківських послуг юридичним особам та фізичним особам-підприємцям ПАТ «Промінвестбанк» [16], Умови та правила надання банківських послуг ПАТ КБ «Приватбанк» [17], Правила кредитування (публічні) ПАТ «ОТП БАНК» [18]. Такі загальні умови не мають нормативного значення, однак відступлення від них можливе, як правило, лише за рішенням органу управління банку, що їх затвердив, якщо в умовах не встановлено інше. По-друге, стосовно комісій у клієнтів банків в багатьох випадках навіть немає чіткого розуміння, за що саме вони сплачуються (за надання послуг або як компенсація витрат кредитодавця, пов'язаних з наданням кредиту позичальнику). Як наслідок, креди-

тодавці можуть встановлювати комісії, які передбачають оплату дій кредитодавця, які останній здійснює на вимогу публічно-правових норм, наприклад, правил бухгалтерського обліку (ведення позичкового рахунку за кредитом позичальника), або комісії, які мають компенсувати кредитодавцю можливі витрати за кредитом, які не відшкодовуються процентами. Прикладом цього є так звані комісії за «резервування коштів».

Безконтрольне поширення комісій та інших непроцентних платежів у кредитних відносинах, за відсутності належного позитивного регулювання їх застосування, істотно зачіпає інтереси позичальників, та веде до дисбалансу прав та обов'язків сторін кредитного договору, та може призвести до завищення ціни кредиту. На наш погляд, на законодавчому рівні в якості загального правила доцільно було б встановити обмеження щодо можливості застосування непроцентних платежів за дії кредитодавця, які відносяться безпосередньо до предмету кредитного договору або виконуються кредитодавцем на вимогу публічно-правових норм. В той же час інше може бути встановлено законом, який може надавати сторонам кредитного договору право на встановлення певних комісій або компенсацій. У зв'язку з вказаним, пропонуємо доповнити ч. 1 ст. 1054 ЦК України реченням наступного змісту:

«Встановлення в кредитному договорі обов'язку позичальника сплачувати будь-які непроцентні платежі кредитодавцю (комісії, компенсації тощо), що є відмінними від процентів за кредитом, не допускається.

Інше може бути встановлено законом.

Зазначене обмеження не розповсюджується на винагороду за надання кредитодавцем додаткових або супутніх послуг, пов'язаних з наданням кредиту позичальнику, а також комісій та компенсацій, що встановлюються за кредитами, які надаються кредитодавцем шляхом кредитування рахунку позичальника».

Слід звернути увагу і на існування в банківській діяльності практики використання «прихованих» комісій, які покладаються на позичальників через завищення розміру винагороди, яку отримують треті особи, які надають позичальнику супутні, додаткові послуги, з подальшим їх перерозподілом між кредитодавцем та третьою особою. Мова, перш за все, йде про послуги страховиків. З банківської практики відомо, що банки працюють не з усіма страховими компаніями, а лише з тими з них, які пройшли так звану «акредитацію» у банку, та уклали з банком договір про співробітництво. Однією з умов таких договорів є сплата страховиком банку винагороди за співробітництво у вигляді певного проценту від страхових премій, отриманих страховиком від позичальників банку, яким він надає страхові послуги. Як не дивно, але така форма співробітництва банків та страховиків розглядається деякими українськими економістами як одна з переваг альянсу вказаних фінансових установ [19]. Однак зрозуміло, що для того, щоб страховик віддав частину свого доходу банку, він буде завищувати розмір своєї винагороди за договором страхування, та перекладати свої витрати на позичальника. Про поширення вказаного явища та потребу відповідних дій з боку Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України та Кабінету Міністрів України Українська федерація ubezpieczenia повідомляла ще у прес-релізі від 30 грудня 2008 р. [20]. Зазначимо, що вказана проблема характерна не тільки для України, а й для інших пострадянських країн [21].

Однак, незважаючи на завищену винагороду страховика, у позичальника, як правило, немає виходу, оскільки, згідно ст. 20 Закону України «Про споживче кредитування», споживач має право укласти договір про надання додаткових чи супутніх послуг з обраною ним третьою особою, включеною до переліку тих, які відповідають вимогам кредитодавця. І лише якщо визначений кредитодавцем перелік третіх осіб, які можуть надавати споживачам

додаткові чи супутні послуги, пов'язані з укладенням договору про споживчий кредит, включає менше трьох осіб для кожного виду послуг, споживач має право самостійно обрати особу, яка може надавати споживачам відповідні додаткові чи супутні послуги, серед осіб, не включених до переліку, визначеного кредитодавцем. Зрозуміло, що така ситуація є для українського кредитного ринку фантастичною. На практиці банки визначають переліки таких третіх осіб (зокрема, страховиків) у потрібній кількості, а останні, як правило, встановлюють за домовленістю з банком майже ідентичні за розміром страхові премії. І якщо для позичальників-споживачів таке подорожчання кредиту враховується у реальній річній процентній ставці (ст. 8 Закону України «Про споживче кредитування»), для інших позичальників така залежність може і не бути очевидною [22]. Така ситуація характерна не тільки для споживчого кредиту, а в цілому для банківського кредитування.

На наш погляд, спробувати розірвати такий шкідливий для майнових інтересів позичальника ланцюг можна, доповнивши Закон України «Про банки і банківську діяльність» та Закон України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг» нормами наступного змісту:

«Нікчемною є умова договору, укладеного кредитодавцем з особою, яка надає супутні чи додаткові послуги кредитотримувачу, та включена до списку кредитодавця тих, які відповідають вимогам кредитодавця (за його наявності) щодо розподілу між такою особою та кредитодавцем у будь-якій формі грошової винагороди, отриманої такою особою від кредитотримувача».

Слід зазначити, що банки та треті особи, які надають позичальникам супутні та додаткові послуги (наприклад, страховики), можуть будувати власні відносини за допомогою формально ринкових правових інструментів, які також можуть з економічної точки зору вести до перерозподілу доходів між ними. Наприклад, Правила акредитації банком страховиків можуть встановлювати вимоги щодо розміщення останніми у банку значних за сумою депозитних вкладів та/або підтримання за поточним рахунком страховика у банку значного незнижувального залишку коштів [23]. На розповсюдження таких вимог банків до страховиків вказували і українські науковці [24, с. 332]. Зазначені вклади та незнижувальні залишки коштів на поточному рахунку страховика можуть розміщуватись за низькими неринковими процентними ставками, що автоматично надає банку дешеві кредитні ресурси, які можуть бути спрямовані останнім на кредитування клієнтів. Зрозуміло, що певна втрата страховиком процентних доходів, навіть за відсутністю при цьому обов'язку сплачувати банку винагороду за договором про співробітництво при наданні послуг позичальникам банку, буде об'єктивно вести до підвищених страхових тарифів. Аналогічна ситуація може існувати і з виконанням банками функцій страхового посередника. Відповідно, перерозподіл завищених тарифів страховиків може відбуватись шляхом сплати банку страховиком більш високих, ніж в цілому на ринку, винагород за виконання банком функцій страхового посередника. Зазначене може знаходити свій прояв і у встановленні плати за проведення перевірки відповідності страховика вимогам банку, зокрема, за щоквартальний перегляд звітності та інформаційне підтримання, за доступ до інфраструктури банку, якщо оформлення договорів страхування відбувається на території банку, а у випадку, коли банк виступає в якості страхового посередника – мати вигляд плати за виконання банком агентських послуг. При цьому щодо кожного окремого виду послуг може бути визначено відповідний окремий розмір винагороди [25]. У зв'язку з вказаним слід підтримати науковців, які вважають, що не у всіх випадках можна казати про те, що співпраця банків і страхових компаній дає змогу клієнту на отримання відносно недорогого комплексу страхових послуг [26, с. 67-70].

На наш погляд, певним чином спробувати мінімізувати можливість здійснення скритого перерозподілу доходів між кредитором та вказаними третіми особами можна шляхом віднесення осіб, що надають позичальнику додаткові чи супутні послуги, якщо такі включені до переліку, визначеного кредитором (за наявності такого переліку), до переліку пов'язаних з кредитором осіб. Згідно банківського законодавства угоди банків з останніми не можуть передбачати умови, що не є поточними ринковими умовами, а наслідком недотримання цього є визнання їх недійсними з моменту їх укладення. Отже, для вирішення вищевказаного питання слід доповнити абз. 1 ст. 52 Закону України «Про банки і банківську діяльність» п. 10 наступного змісту: «особи, що при укладенні банком кредитного договору надають клієнтам банку додаткові чи супутні послуги, якщо вони включені банком до переліку тих, які відповідають вимогам банку (за наявності такого переліку)».

Для застосування аналогічного підходу у відносинах за участю небанківських фінансових установ слід:

а) внести зміни до п. 28 ч. 1 ст. 1 Закону України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг», доповнивши його реченням наступного змісту: «особи, що надають клієнтам фінансової установи додаткові чи супутні послуги, якщо такі особи включені фінансовою установою до переліку осіб, що відповідають вимогам фінансової установи (за наявності такого переліку)»;

б) доповнити вказаний Закон статтею наступного змісту: «Правочини з пов'язаними з фінансовою установою особами

Правочини, що вчиняються фінансовою установою з пов'язаними з фінансовою установою особами, не можуть містити умови, що не є поточними ринковими умовами. Поточними ринковими умовами не вважаються, зокрема, умови щодо оплати послуг пов'язаної з фінансовою установою особи за цінами вищими, ніж звичайні. Правочини, вчинені фінансовою установою з пов'язаними особами на умовах, що не є поточними ринковими умовами, визнаються судом недійсними з моменту їх вчинення».

ЛІТЕРАТУРА

1. Турбанов А. В. Правовые проблемы потребительского кредитования / А. В. Турбанов // Банковское право. – 2008. – № 1.
2. Павлишинець Ю. Актуальні питання споживчого кредитування / Ю. Павлишинець // Юридична газета. – 2013. – № 12 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.kypartners.com/2013-03-20_004.html.
3. Иванов О. М. Правовое регулирование стоимости потребительского кредита : автореф. дисс...на соискание уч. степени канд. юрид. наук : 12.00.03 / О. М. Иванов [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.disscat.com/content/pravovoe-regulirovanie-stoimosti-potrebitelskogo-kredita>.
4. Банковское право РФ. Особенная часть. В 2-х томах : Учебник / Отв. ред. Г. А. Тосунян. – М. : Юристъ, 2002. – С. 95.
5. Новоселова Л. А. Проценты по денежным обязательствам / Л. А. Новоселова. – Изд. 2, испр. и доп. – М. : Статут, 2003. – 192 с.
6. Цивільне право : підручник : у 2 т. / В. І. Борисова (кер. авт. кол.), Л. М. Баранова, Т. І. Бегова та ін. ; за ред. В. І. Борисової, І. В. Спасько-Фатєєвої, В. Л. Яроцького. – Х. : Право, 2011. – Т. 2. – 816 с.
7. Погребняк В. Я. Цивільно-правове регулювання відносин споживчого кредитування в Україні : Дис. канд. юрид. наук : 12.00.03 / В. Я. Погребняк. – Х., 2016. – 226 с.
8. Про затвердження Положення про кредитування : Постанова Правління Національного банку України від 28 вересня 1995 року № 246. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0246500-95>.
9. Про затвердження Інструкції з бухгалтерського обліку кредитних, вкладних (депозитних) операцій та формування і використання резервів під кредитні ризики в банках України : Постанова Правління Національного банку України від 27 грудня 2007 року № 481 // Офіційний вісник України. – 2008. – № 6. – Ст. 156.
10. Про затвердження Правил надання банками України інформації споживачу про умови кредитування та сукупну вартість кредиту : Постанова Правління Національного банку України від 10 травня 2007 року № 168 // Офіційний вісник України. – 2007. – № 39. – Ст. 1569.
11. Про затвердження Правил розрахунку банками України загальної вартості кредиту для споживача та реальної річної процентної ставки за договором про споживчий кредит : Постанова Правління Національного банку України від 08 червня 2017 року № 49 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://bank.gov.ua/document/download?docId=50043713>.
12. Загальні умови кредитування, відкриття та ведення рахунків, затверджені Правлінням Публічного акціонерного товариства «Перший український міжнародний банк» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://retail.pumb.ua/Content/CmsFile/ua/%D0%9A%D1%80%D0%B5%D0%B4%D0%B8%D1%82%D0%BD%D1%96%20%D0%BF%D1%80%D0%BE%D0%B4%D1%83%D0%BA%D1%82%D0%B8_9cb39d4003dc8b80e7e25cf2db0867ab.pdf.
13. Постанова судової палати у цивільних справах Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 16 листопада 2016 року у справі №6-1746цс16 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/%28documents%29/A9A7D786A1AC844FC2258073004396D2>.
14. Ухвала Колегії суддів судової палати у цивільних справах Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 20 лютого 2017 року у справі № 756/5522/15-ц [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://reyestr.court.gov.ua/Review/65771773>.
15. Лауэ К. Банковское вознаграждение за оформление потребительского кредита и ведение потребительского кредитного счета в соответствии с немецким законодательством / К. Лауэ [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lexandbusiness.ru/view-article.php?id=378>.
16. Загальні умови надання банківських послуг юридичним особам та фізичним особам-підприємцям ПАТ «Промінвестбанк» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.pib.ua/corporate/umovy-obslugovannia/>.
17. Умови та правила надання банківських послуг ПАТ КБ «Приватбанк» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://privatbank.ua/ru/terms/>.
18. Правила кредитування (публічні) ПАТ «ОТП БАНК» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.otpbank.com.ua/pdf/privateclients/rules-credit.pdf>.
19. Астапова Г. В. Фінансова діяльність і корпоративна стратегія комерційних банків. Т. 3. Корпоративні основи здійснення фінансової діяльності в умовах комерційних банків : монографія / Г. В. Астапова, О. В. Ареф'єва, В. В. Матвєєв та ін. – К. : Центр учбової літератури, 2016. – С. 41.
20. Прес-реліз Української Федерації ubezpieczenia від 30 грудня 2008 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://oranta.ua/ukr/pressroom_record.php?news_id=509.
21. Сьюлжина А. Существует ли сговор банков и страховщиков против клиентов? / А. Сьюлжина // Беларусь Сегодня. – 2011 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://finance.tut.by/news/273246.html>.
22. Сабодаш Р. В. Страхування кредитних ризиків : цивільно-правові аспекти : автореф. дис...на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : 12.00.03 / Р. В. Сабодаш [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.referatu.net.ua/referats/7569/173815>.
23. Положення «Про акредитацію страхових компаній в ПАТ КБ «ПРИВАТБАНК» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://static.privatbank.ua/files/sud/%D0%9F%D1%80%D0%BE%D1%86%D0%B5%D0%B4%D1%83%D1%80%D0%B0%20%D0%B0%D1%80%D0%B5%D0%B4%D0%B8%D1%82%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%97%20%D1%81%D1%82%D1%80%D0%B0%D1%85%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%85%20%D0%BA%D0%BE%D0%BC%D0%BF%D0%B0%D0%BD%D1%96%D0%B9%20%D0%B2%20>

%D0%9F%D0%90%D0%9E%20_%D0%9A%D0%91%20_%D0%9F%D1%80%D0%B8%D0%B2%D0%B0%D1%82%D0%91%D0%B0%D0%BD%D0%BA_.pdf.

24. Ткаченко Н. В. Моделі взаємодії банків і страхових компаній / Н. В. Ткаченко // Науковий вісник Ужгородського університету. – 2015. – Вип. 2 (46). – С. 326–334.

25. Кодекс професійної етики у сфері співробітництва банків та страховиків від 15 лютого 2011 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.amc.gov.ua/amku/control/main/uk/publish/article/85646.jsessionid=67EE640CBA292D45B0FFDFA38DA8A609.app2>.

26. Макаренко Ю. П. Теоретичні аспекти взаємодії банків та страхових компаній / Ю. П. Макаренко, К. В. Покатило // Економіка і держава. – 2014. – № 9. – С. 67–70.

УДК 347.233 +347.65+347.77

ДО ПИТАННЯ ПРО ПЕРЕДАЧУ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ ДО СТАТУТНОГО КАПІТАЛУ ГОСПОДАРСЬКИХ ТОВАРИСТВ

TO THE QUESTION OF THE TRANSFER OF INTELLECTUAL PROPERTY RIGHTS TO THE STATUTE CAPITAL OF ECONOMIC COMPANIES

Бсльтюкова Є.М.,
здобувач кафедри права інтелектуальної
власності і корпоративного права

Національний університет «Одеська юридична академія»
приватний нотаріус

Одеський міський нотаріальний округ

Стаття присвячена дослідженню можливості та процедури внесення майнових прав на об'єкти інтелектуальної власності до статутного капіталу господарських товариств. Проаналізоване чинне законодавство України й обмеження, які ним установлені, щодо внесення до статутного капіталу майнових прав на об'єкти інтелектуальної власності. Розглянуто цивільно-правові аспекти регулювання договірних відносин щодо внесення майнових прав інтелектуальної власності до статутного капіталу господарських товариств. Вивчена цивільно-правова доктрина та представлені в ній думки науковців щодо внесення до статутного капіталу господарських товариств прав інтелектуальної власності та процедури оформлення такого внеску.

Ключові слова: інтелектуальна власність, об'єкти права інтелектуальної власності, господарське товариство, статутний капітал господарського товариства, внесок до статуту, договір про передачу майнових прав інтелектуальної власності.

Статья посвящена исследованию возможности и процедуры внесения имущественных прав на объекты интеллектуальной собственности в уставной капитал хозяйственных обществ. Проанализировано действующее законодательство Украины и установленные ним ограничения относительно внесения в уставной капитал имущественных прав на объекты интеллектуальной собственности. Рассмотрены гражданско-правовые аспекты регулирования договорных отношений относительно внесения имущественных прав интеллектуальной собственности в уставной капитал хозяйственных обществ. Изучена гражданско-правовая доктрина и представленные в ней мнения ученых о внесении в уставной капитал хозяйственных обществ прав интеллектуальной собственности и процедуре оформления такого взноса.

Ключевые слова: интеллектуальная собственность, объекты права интеллектуальной собственности, хозяйственное общество, уставной капитал хозяйственного общества, взнос в устав, договор о передаче имущественных прав интеллектуальной собственности.

The article is devoted to the investigation of the possibility and procedure for the transfer of property rights to intellectual property objects into the charter capital of economic partnerships.

The current legislation of Ukraine is analyzed, which, although recognizing intellectual property objects as a valuable investment, along with traditional material goods such as money, real estate, nevertheless sets limits on the introduction of proprietary rights to intellectual property objects in the authorized capital.

Author considering both positive and negative consequences of the use of intellectual property in the authorized capital. The author's attention is focused on the issues constrained with the necessity of carrying out a monetary evaluation of intellectual property objects when making them in the authorized capital.

Author investigating civil law aspects of regulation of contractual relations concerning the introduction of property rights of intellectual property into the authorized capital of business company.

Author makes a conclusion that the contribution to the charter capital of an economic partnership is not itself an object of intellectual property and is not a security document (patent, certificate), but property rights of intellectual property to the corresponding object.

Also, pay attention that in the case of the introduction of intellectual property rights in the charter capital of an economic partnership, its becomes the owner of the rights to the corresponding object only on the basis of the signed agreement on the transfer (alienation) of intellectual property rights to such object.

At the same time, when registering the procedure for the transfer of these rights, it is necessary to take into account the legislation regulating registration actions and establishes additional requirements for registration procedures.

Key words: intellectual property, objects of intellectual property rights, economic partnership, authorized capital of an economic partnership, contribution to the charter, agreement on the transfer of property rights of intellectual property.

Фінансово-господарська діяльність підприємства будь-якої організаційно-правової форми й власності розпочинається з формування статутного капіталу. Статутний капітал (інколи ще вживають термін «статутний фонд») – це виділені підприємству або залучені ним на засадах, визначених законодавством, фінансові ресурси у вигляді грошових коштів або вкладень у майно, матеріальні цінності, нематеріальні активи, цінні папери,

що закріплені за підприємством на праві власності або повного господарського відання. За рахунок статутного капіталу підприємство формує свої власні (основні й оборотні) кошти.

Однією з правових форм залучення в комерційний обіг об'єктів інтелектуальної власності є внесення майнових прав на них до статутного капіталу господарського товариства.